

OMKRING UDENRIGSHANDELENS TEORI

AF CARL IVERSEN

DET er ikke blot i den praktiske Politik, at Udenrigshandelens Problemer i de sidste Aar har indtaget en fremskudt Plads. Ogsaa den internationale Handels Teori er blevet gjort til Genstand for et intensivt Studium, som har sat Frugt i en Række værdifulde Værker. To af de mest betydningsfulde blandt disse Arbejder, som skyldes Professorerne Ohlin og Haberler, skal omtales nærmere i det følgende¹⁾, men foruden dem kunde der være Grund til at henlede Opmærksomheden paa adskillige andre, som beskæftiger sig med Udenrigshandelens Teori og Politik²⁾.

Medens baade Ohlin og Haberler tilsigter en systematisk Fremstilling af Udenrigshandelens Teori, giver kun sidstnævnte tillige en Oversigt over den »anvendte Teori« : Udenrigshandelens Politik. I det hele taget er Haberlers Bog stærkere end Ohlins præget af Ønsket om Fuldstændighed, hvilket i Forbindelse med dens knappe og klare Form gør den udmærket egnet som Lærebog. Til Gengæld virker Fremstillingen noget eklektisk; uhyre belæst og grundig som han er, søger Haberler at faa alle Synspunkter og Metoder med, men det lykkes ham ikke rigtig at sammensmelte dem til en Helhed. Ohlins bredere skrevne Bog

¹⁾ Bertil Ohlin: *Interregional and international trade*. Harvard Economic Studies XXXIX, Cambridge Mass. 1933; Gottfried Haberler: *Der internationale Handel, Theorie der weltwirtschaftlichen Zusammenhänge sowie Darstellung und Analyse der Aussenhandelspolitik*, Enzyklopädie der Rechts- und Staatswissenschaft, Abteilung Staatswissenschaft XLI, Berlin 1933.

²⁾ Navnlig W. H. Beveridge: *Tariffs, the case examined by a Committee of Economists*, London 1931, W. Röpke: *Weltwirtschaft und Aussenhandelspolitik*, Berlin 1931, Theodore Otte Yntema: *A mathematical reformulation of the general theory of international trade*, Chicago 1932, Barrett Whale: *International trade*, London 1932, R. A. Hodgson: *An introduction to international trade and tariffs*, London 1932, R. F. Harrod: *International economics*, London 1933 og G. de Leener: *Théorie et politique du commerce international*, Bruxelles 1933.

OMKRING UDENRIGSHANDELENS TEORI

AF CARL IVERSEN

DET er ikke blot i den praktiske Politik, at Udenrigshandelens Problemer i de sidste Aar har indtaget en fremskudt Plads. Ogsaa den internationale Handels Teori er blevet gjort til Genstand for et intensivt Studium, som har sat Frugt i en Række værdifulde Værker. To af de mest betydningsfulde blandt disse Arbejder, som skyldes Professorerne Ohlin og Haberler, skal omtales nærmere i det følgende¹⁾, men foruden dem kunde der være Grund til at henlede Opmærksomheden paa adskillige andre, som beskæftiger sig med Udenrigshandelens Teori og Politik²⁾.

Medens baade Ohlin og Haberler tilsigter en systematisk Fremstilling af Udenrigshandelens Teori, giver kun sidstnævnte tillige en Oversigt over den »anvendte Teori« : Udenrigshandelens Politik. I det hele taget er Haberlers Bog stærkere end Ohlins præget af Ønsket om Fuldstændighed, hvilket i Forbindelse med dens knappe og klare Form gør den udmærket egnet som Lærebog. Til Gengæld virker Fremstillingen noget eklektisk; uhyre belæst og grundig som han er, søger Haberler at faa alle Synspunkter og Metoder med, men det lykkes ham ikke rigtig at sammensmelte dem til en Helhed. Ohlins bredere skrevne Bog

¹⁾ Bertil Ohlin: *Interregional and international trade*. Harvard Economic Studies XXXIX, Cambridge Mass. 1933; Gottfried Haberler: *Der internationale Handel, Theorie der weltwirtschaftlichen Zusammenhänge sowie Darstellung und Analyse der Aussenhandelspolitik*, Enzyklopädie der Rechts- und Staatswissenschaft, Abteilung Staatswissenschaft XLI, Berlin 1933.

²⁾ Navnlig W. H. Beveridge: *Tariffs, the case examined by a Committee of Economists*, London 1931, W. Röpke: *Weltwirtschaft und Aussenhandelspolitik*, Berlin 1931, Theodore Otte Yntema: *A mathematical reformulation of the general theory of international trade*, Chicago 1932, Barrett Whale: *International trade*, London 1932, R. A. Hodgson: *An introduction to international trade and tariffs*, London 1932, R. F. Harrod: *International economics*, London 1933 og G. de Leener: *Théorie et politique du commerce international*, Bruxelles 1933.

gør i langt højere Grad Indtryk af at være blevet til »aus einem Guss«; skønt — eller maaske netop fordi — han mere vilkaarligt afgrænser, hvilke Sider af Problemet han i særlig Grad vil fordybe sig i, sporer man tydeligere en bestemt Linie i Fremstillingen; som selvstændig videnskabelig Indsats rager Ohlins Værk utvivlsomt højere op end Haberlers. Hovedtankerne i Ohlins Bog er imidlertid forlængst kendt i de nordiske Lande fra hans ti Aar gamle Disputats (Handlens teori, Stockh. 1924, anmeldt i dette Tidsskrift 1925, S. 56—57). Det er Grundtankerne i dette fremragende Arbejde, som nu lægges frem paa et Verdenssprog, omend det siger sig selv, at Stoffet paa mangfoldige Punkter er blevet gennemarbejdet, uddybet og konkretiseret i det mellemliggende Decennium; den nye Bog er blevet næsten fire Gange saa stor som den gamle.

Haberler og Ohlin er enige om at betragte Udenrigshandelens Teori som en speciel Udbygning af den centrale økonomiske Teori, men medens H. betragter det som Tidsspilde at diskutere, om det er Forskel i Produktionsfaktorernes internationale og indenlandske Mobilitet eller i Landenes Møntenhed, der nødvendiggør denne særskilte Behandling af den udenrigske Handel, opstiller O. her sin Sondring mellem interregional og international Handel; det er den begrænsede eller fuldstændig manglende Mobilitet hos Produktionsfaktorer og Varer, som gør det nødvendigt at supplere den centrale Teoris Analyse af et enkelt Marked med en Flermarkedsanalyse α : en generel Teori for interregional Handel; den internationale Handel betegner da kun et specielt Tilfælde heraf, omend utvivlsomt langt det vigtigste i Praksis, nemlig Handelen mellem Regioner med selvstændigt Pengevæsen. Hvor vigtig og rigtig denne Problemstilling end er, lader det sig ikke nægte, at O.'s Forsøg paa at behandle den interregionale og den internationale Handels Problemer hver for sig har ført til talrige Gentagelser og adskillig Vilkaarlighed. Der savnes f. Eks. en Begrundelse for, at Handelens Tilbagevirkning paa Behovene og paa de udbudte Mængder af Produktionsfaktorerne (Kap. VII) drøftes som et Problem, der særlig vedrører international Handel, og ikke i Forbindelse med den interregionale Handel i Almindelighed (Part I eller III). Ogsaa den nærmere Analyse af de kvalitative Forskelligheder m. H. t. baade Produktionsfaktorer og Varer og de Konsekvenser, som drages heraf (S. 68—78 og 92—107), burde vel være henført under den interregionale Handel. Det simpleste og naturligste vilde sikkert

have været at bygge Fremstillingen op som en gradvis Tilnærmelse til Virkeligheden og saa, hver Gang en af de indledningsvis antagne simplificerende Forudsætninger slippes, at omtale først den interregionale Handels Problemer i Almindelighed og derefter Anvendelsen af de vundne Resultater paa den specielle Situation, der foreligger i Handelen mellem Landene. Det er da ogsaa en saadan Fremgangsmaade, O. i Part V glider over i (jfr. Kap. XIX cfr. XX—XXI).

Inden vi gaar over til at se paa den Form, Udbygningen af Udenrigshandelens Teori antager hos de to Forfattere, skal lige nævnes, at selv om O. i sin Udformning af det Casselske Lignings-system til at omfatte flere Regioner (Appendix I) klart angiver Forholdet mellem Flermarkedsanalysen og den centrale Teori, er der andre Punkter, hvor H. gør sig mere Uejlighed end O. med skarpt at præcisere den Baggrund indenfor den moderne centrale Teori, hvorpaa hans Argumentation maa ses. Ikke mindst gælder dette ved Behandlingen af de tiltagende og de aftagende Udgifters Lov (særlig S. 149—56). Ogsaa O. kommer naturligvis gentagne Gange ind paa de herhenhørende Spørgsmaal; han behandler baade »internal economies» og »external economies» som Udslag af ufuldstændig Delelighed hos Produktionsfaktorerne og henviser iøvrigt til Bullock, Carver, Landry, Knight og Clark jun., men helt klar over, hvor han selv staar, er det ikke altid let at blive.

Der er i den interregionale og internationale Handels Teori to Hovedspørgsmaal, som kræver Besvarelse: (1) Hvorfor, paa hvilke Vilkaar og med hvilke Virkninger bliver bestemte Varer og Produktionsfaktorer eksporteret eller importeret? (2) Hvorledes er den monetære Mekanisme beskaffen, som sikrer Opretholdelse af Betalingsbalancens Ligevægt? Klassikernes Svar paa disse to Spørgsmaal var som bekendt givet med (1) Læren om de komparative Omkostninger og (2) Læren om de internationale Guldbevægelser. Den første af disse Læresætninger forkastes i Realiteten af begge Forfattere og den sidste anerkendes kun med vidtgaaende Modifikationer.

Med størst Skarphed vender O. sig mod den klassiske Lære om de »internationale Værdier«. Han tager ganske vist sit Udgangspunkt i den klassiske Sondring mellem fuldstændig Mobilitet indadtil og komplet Immobilitet udadtil for samtlige Produktionsfaktorer (Part I—II), men kommer senere udførligt ind paa Virkningerne af, at baade Arbejdskraft og Kapital har en

vis begrænset Mobilitet saavel indadtil som udadtil (Part III—IV). Og straks fra første Færd tager han Afstand fra Arbejdsværdilæren og erstatter den med en Interdependensteori efter Walras' og Cassels Mønster, som formaar at tage Hensyn til de varierende Proportioner, hvori de forskellige Produktionsfaktorer kombineres ved Fremstilling af de forskellige Varer. Allerede i Bogens to første Kapitler forklares det, hvorledes de enkelte Regioner specialiserer sig paa Produktion af Varer, som i særlig høj Grad lægger Beslag paa de Faktorer, hvis relative Knaphed er mindst paa de paagældende Steder¹⁾, og hvorledes en af Samhandelens vigtigste Virkninger derfor bliver en Tendens til Udligning af Produktionsfaktorernes relative Knaphed Regionerne imellem. Hertil slutter sig tre Vedhæng, nemlig (1) den allerede nævnte Udbygning af det Casselske Ligningssystem, (2) nogle Bemærkninger om Marshalls, Paretos og Angells beslægtede Forsøg paa Nyformulering af Læren om de internationale Værdier og (3) en særdeles klar og instruktiv Kritik af den klassiske Teori.

Ogsaa H. nærer den Opfattelse, at Arbejdsværdilæren maa fjernes fra Udenrigshandelens Teori. Han accepterer den dog (S. 97) som et hensigtsmæssigt foreløbigt Grundlag for Fremstillingen af Udenrigshandelens mest fundamentale Læresætninger og hævder, at den bagefter kan elimineres uden at omstøde de ved dens Hjælp vundne Resultater (S. 132 ff.). Begrundelsen herfor er, at Arbejdsværdilærens Funktion indenfor den klassiske Tankebygning kun var den at tjene til Bestemmelse af de relative Værdier indenfor hvert af Landene, og at man til dette Formaål uden videre kan erstatte den med Læren om »opportunity cost« og saaledes vedblivende operere med »komparative Omkostninger«.

I Realiteten er der dog ingen Meningsforskel mellem O. og H. paa dette Punkt. De Prisskalaer, hvori O. lader Varernes for-

¹⁾ Med Rette undrer O. sig over, at denne øjensynlige Grund til interregional Arbejdsdeling lades saa godt som uomtalt af Klassikerne; Forklaringen finder han — sikkert ogsaa med Rette — i den Ricardoske Arbejdsværdilæres dominerende Indflydelse. Saa meget mere pudsigt er det, at man til de Citater, O. anfører fra Sismondi og Longfield (S. 31—32), kan føje følgende fra Ricardo selv: »In the distribution of employments amongst all countries, the capital of poorer nations will be naturally employed in those pursuits wherein a great quantity of labour is supported at home In rich countries, on the contrary, capital will naturally flow, when trade is free, into those occupations wherein the least of labour is required to be maintained at home . . .« (Principles, Ch. XXVI).

skellige Produktionsudgifter komme til Udtryk (S. 13 ff.), svarer nøjagtig til H.s Rækker af »opportunity costs«; begge er et Resultat af samtlige givne Data i Prisstrukturen saavel paa Efterspørgsels- som paa Udbudssiden og er derfor væsensforskellige fra Klassikernes komparative Realomkostninger, indenfor hvis paa Forhaand givne Grænser man tænkte sig Værdierne endelig fikseret ved »the play of reciprocal demand«. Der er naturligvis ikke noget i Vejen for, som H. foreslaar, at benævne ogsaa den moderne Lære om opportunity cost Loven om de komparative Omkostninger, men det turde kun bidrage til yderligere at forøge den Sprogforvirring, der behersker Nationaløkonomiens Terminologi, og langt de fleste moderne Økonomer vil sikkert give O. Ret i, at en Vekselvirkningsteori, der bygger paa Pengeudgifter og ikke paa Realomkostninger, ingen Brug har for en Lov om komparative Omkostninger, der paa visse Punkter betegner en utilladelig Simplifikation og samtidig kaster et paradoksalt Skær over relativt simple Forhold, som vi ogsaa kender indenfor det enkelte Marked; at man ikke altid anvender den til Rugdyrkning absolut set bedste Jord hertil, men bruger den til Hvedeavl og i Stedet dyrker Rugen paa ringere Jorder, at Sagførere ikke fører deres Korrespondance selv, skønt de maaske skriver bedre og hurtigere paa Maskine end deres Stenografdamer, hensætter os dog ikke i den Forundring, som Klassikerne nærede over, at to Lande kunde samhandle til Trods for, at det ene paa alle Punkter var det andet overlegent. H. forbavses over, at en Nationaløkonom »vom Range Ohlins« (S. 101) kan hævde, at Loven om de komparative Omkostninger mister sin Mening, naar der er Tale om flere end to Varer, men allerede paa den følgende Side maa han indrømme, at man i saa Fald ikke længere kan drage Skellet mellem Import- og Eksportvarer alene paa Grundlag af Omkostningsdata.

Blandt de mange Sider af Problemet, de to Forfattere uddyber, kan kun enkelte anføres. Et Hovedpunkt for O. er Samspillet mellem Varernes og Produktionsfaktorernes Bevægelser; det er ikke mindst paa dette Punkt, Disputatsens Tanker er nærmere udformet. Han fremhæver klart (S. 77), at naar man taler om Kapitalens Mobilitet, er det ikke Kapitalgoderne, men den abstrakte Kapital (Kapitaldisposition, Venten), der tænkes paa; paa dette Punkt er H. mindre klar, se f. Eks. S. 202, hvor han diskuterer Told som Middel til at fremkalde Indvandring af Produktionsfaktorer og pludselig og umotiveret springer fra abstrakt Kapi-

tal til konkrete Kapitalgoder. — Ogsaa de Omkostninger, der knytter sig til Omflytningen af Varer og Produktionsfaktorer indenfor den enkelte Region gør O. til Genstand for nærmere Analyse. Medens denne Side af Problemet kun var antydnet paa et Par Sider i Disputatsen, ofrer den nye Bog hele tre Kapitler (X—XII) paa at give Omridsene af en almindelig Lokaliserings-teori. Kun som Led i en saadan kan Udenrigshandelen finde sin tilfredsstillende Forklaring (S. 243). Nævnes bør ogsaa i denne Forbindelse, at det først er i denne Sammenhæng, Jordrente-læren faar sin rette Baggrund. Den sædvanlige Fremgangsmaade i den centrale Teori: at behandle Beliggenhed og Bonitet som sideordnede »Egenskaber« ved Jorden, giver et skævt Billede; for Jordens Vedkommende har man maattet anerkende, at samme Vare (Jordkvalitet) kunde have forskellig Værdi i Kraft af Beliggenheden, men for alle andre Produktionsfaktorer og Varer regner Enkeltmarkedsanalysen kun med een Pris, medens Flermarkedsanalysen tager Hensyn til, at de alle kan have forskellige Priser i Kraft af deres lokale Placering (S. 222—23). — Af Værdi er ogsaa O.'s Udredning (S. 152—66) af den indirekte Forbindelse, der er ogsaa mellem Priserne paa Hjemmemarkedsvarerne i de forskellige Lande. Han udtrykker træffende Sammenhængen mellem Landenes Prissystemer paa den Maade, at Forbindelsen er mere intim for Hjemmemarkedsvarerne og mindre intim for de internationale Varer, end man ved første Øjekast skulde tro. —

Medens H. selvsagt er uden Kendskab til O.'s paa Svensk udgivne Disputats, er han fortrolig med Paretos tilsvarende Udbygning af Systemet af simultane Ligninger til en Flermarkedsanalyse, men som allerede paavist har han Uret i at betegne den klassiske Lære om de komparative Omkostninger som et Specialtilfælde indenfor denne generelle Ligevægtskonstruktion. Under Omtalen af denne Lære om den generelle Ligevægt føres ogsaa H. ind paa det af Klassikerne negligerede Spørgsmaal om Udenrigshandelens Indflydelse paa Nationalindtægtens Fordeling gennem den ved Samhandelen fremkaldte Forskydning i Produktionsfaktorernes relative Knaphed (S. 141 ff.); som Østriger falder det her H. naturligt at gøre Brug af den Wieserske Sondring mellem specifikke Produktionsfaktorer og Faktorer med mangesidig Anvendelighed. — Foruden Læren om den generelle Ligevægt giver H. en kort Oversigt over den særlig af Barone og Schüller anvendte partielle Ligevægtsanalyse, og endelig faar

man en instruktiv Gennemgang af Marshall-Edgeworth's bekendte Kurveapparat (S. 114 ff.), som ogsaa O. yder den obligate Anerkendelse, men iøvrigt ikke har synderligt tilovers for (se S. 568).

Ved Behandlingen af det andet teoretiske Hovedproblem: Opretholdelsen af Betalingsbalancens Ligevægt begrænser O. sig udelukkende til Lande med Guld fod. Dette kan jo synes lidt mærkværdigt i en Fremstilling, der ser Lyset i 1933, men det bør dog retfærdigvis tilføjes, at Fortalen er dateret 20. Januar 1931. H. synes ikke rigtig at have kunnet blive enig med sig selv om, hvorvidt det var simplest at begynde med Guld fod eller Papir fod; først gengives i Korthed den traditionelle Lære om Guld punkterne og de automatiske Guldbevægelser, derpaa følger en Gennemgang af Forholdene under Papir fod med Modstilling af »Betalingsbalanceteorien« og »Inflationsteorien«, men da vi endelig naar til »Der Mechanismus in voller Entfaltung« (Kap. VII—VIII), fremtræder den frie Valuta som det generelle, medens Guld foden ligesom hos Cassel behandles som et Specialtilfælde til Begrænsning af Pengemængden paa en ganske bestemt Maade. Ogsaa O. bygger forøvrigt i enkelte Tilfælde sine Ræsonnementer paa Forudsætningen om fri Valuta i de samhandlende Lande (se f. Eks. S. 13 ff.).

Den Forstyrrelse af Betalingsbalancens Ligevægt, som begge Forfattere lægger størst Vægt paa, er internationale Kapitaloverførsler og Reparationsbetalinger. Om det her opdukkende Transferproblem handler et af de længste af alle H.'s Kapitler (IX, S. 56—93), og O. ofrer endog hele fire Kapitler paa dette Spørgsmaale (XIX—XXII, S. 397—472). Begge Forf. har tidligere deltaget i den internationale Transferdiskussion. Bl. a. i en Polemik med Keynes i *Economic Journal* 1929 fremhævede O. stærkt, at Reparationsbetalinger og internationale Laan betyder, at et Land stiller en Del af sin Købekraft til et andet Lands Disposition, og at dette selvsagt maa paavirke de to Landes Efterspørgsel efter hverandres Produkter; han benægtede derfor, at en Forskydning af Forholdet mellem de to Landes Prisniveauer i det modtagende Lands Favør under alle Omstændigheder var et uundværligt Led i Transfermekanismen, og hævdede, at den klassiske Forklaring af denne Mekanisme gjorde sig skyldig i en skæbnesvanger Ensidighed ved netop at forudsætte uforandrede Efterspørgselsforhold i begge Lande til Trods for Købekraftsoverførslen. Senere søgte H. i en Artikel i *Zeitschrift für*

Nationalökonomie 1930 at skifte Sol og Vind lige mellem O. og Keynes, idet han dog i Hovedsagen giver førstnævnte Ret. En mere detailleret Gennemgang af de to Forfatteres Synspunkter paa dette Omraade haaber Anmelderen i nær Fremtid at kunne give andetsteds; her skal derfor kun bemærkes, at det virker noget forbløffende, naar O. selv (S. 410) karakteriserer sin Opfattelse som en Modifikation af Harvard-Skolens Teori, der dog decideret bygger paa den klassiske Thornton-Millske Lære, medens O.'s Synspunkt snarere maa føres tilbage til Bastable og Ricardo (som altsaa paa dette specielle Punkt ikke er »klassiske«).

I begge Fremstillinger af den internationale Betalingsmekanisme spiller Købekraftsparitetsteorien en fremtrædende Rolle, og hos begge Forfattere kritiseres den paa overbevisende Maade efter nogenlunde samme Linier. Den fremhæver en enkelt Faktor (som utvivlsomt, da Teorien genoplivedes af Cassel under Krigen, var langt den vigtigste at fremhæve overfor den naive Betalingsbalanceteori), men forudsætter i for høj Grad, at »alt andet holder sig uforandret« (O. 544 ff.; H. 29 ff.). I en senere Forbindelse (S. 53) fremhæver H., at det ikke er rigtigt at kalde Prisniveauets Stigning det primære og se Vekselkursernes Opgang som en Konsekvens heraf; uanset Tidsfølgen i Bevægelserne i det enkelte Tilfælde maa der antages en funktionel Sammenhæng mellem de to Fænomener; begge maa opfattes som Virkninger af en fælles Aarsag: Pengemængdens Forøgelse, og denne ser H. atter i Lighed med Charles Rist i Hovedsagen som et Resultat af Deficit paa Statsbudgettet.

Mange vil sikkert have vanskeligt ved at acceptere O.'s Paastand om, at der ikke til Forklaring af Vekselkursernes Højde er Brug for nogen særlig Vekselkursteori (S. 375). Det er naturligvis rigtigt, at Vekselkurserne betragtet som Led i den store Prissammenhæng bliver Priser som alle andre, og at der til enhver Ligevægt mellem de øvrige Priser maa svare ganske bestemte Vekselkurser. Men selv om Vekselkursteorien saaledes er et Led i den almindelige Prislære ganske som f. Eks. Arbejdslønnens Teori, kan det alligevel være paa sin Plads at supplere den almindelige Prislære med specielle Analyser af de Ejendommeligheder, der karakteriserer de enkelte særlige Arter af Priser, som f. Eks. Priserne paa Arbejdskraft eller paa fremmede Veksler. Regner man kun med Penge som et Middel, hvorved man kan forskaffe sig andre Ting, kan man ogsaa i den internationale

Omsætning benytte den sædvanlige Formel: Varer—Penge—Varer; tager man derimod, som f. Eks. Aftalion forsøger i sin »psykologiske« Vekselkursteori, Hensyn til, at der tillige er Efterspørgsel efter og Udbud af Penge som saadanne, maa Formlen lyde: Varer—Penge—Penge—Varer; i den særlige Vekselkursteori maa det betones, at Varepriserne kun er eet af de Momenter, som øver Indflydelse paa Værdsættelsen af fremmed Valuta, og at dennes Værdi i hvert Fald i det korte Løb faar en Egenbevægelse, bestemt af et Skøn over de paagældende Pengeenheders fremtidige Værdi. At disse andre Momenter træder i Baggrunden hos O., finder antagelig sin Forklaring i, at han har begrænset sin Analyse til Lande med Guldfod.

Med fuld Tilslutning til Kravet om, at ogsaa Nationaløkonomiens Politik skal være »wertfrei«, begynder H. sin Fremstilling af Handelspolitiken med en klar Oversigt over de forskellige, udefra givne Værdipræmisser, man i Almindelighed har lagt til Grund ved Bedømmelsen af handelspolitiske Foranstaltninger. Derpaa følger en generel Drøftelse af Spørgsmaalet: Frihandel ctr. Beskyttelse, hvortil knytter sig en — dog temmelig kortfattet og overfladisk — Analyse af Toldens Virkninger; og saa gennemgaas endelig de enkelte Toldargumenter. Ogsaa O.'s Bog indeholder en — adskilligt mere dybtgaaende — Analyse af Toldens økonomiske Virkninger (XVI), hvorimod Værdipræmisserne kun drøftes mere i Forbigaaende i Forbindelse med den interessante Kritik, O. paa flere Steder i sin Bog giver af den klassiske Lære om Udenrigshandelens Gevinst og dens Fordeling paa de samhandlende Lande.

Kapitlerne hos H. om de forskellige Toldargumenter er mønstergyldige; fortræffeligt er ogsaa hans Kapitel om Dumping, Monopoler, internationale Karteller og Eksportpræmier, Problemer, som hos O. kun faar en mere summarisk Behandling.

I et sidste Afsnit — Handelspolitikens Teknik — beskriver og bedømmer H. endelig de forskellige Tarif- og Traktatsystemer. Mestbegunstigelsesklausulens Fordele og Ulemper gøres her til Genstand for udførlig Drøftelse, og ogsaa de aktuelle Spørgsmaal om Kontingenter, Clearingoverenskomster og Valutarestriktioner og de principielle Problemer, der rejser sig i Forbindelse hermed, berøres. Sluttelig munder Fremstillingen ud i nogle taktiske Overvejelser vedrørende den bedste Vej til Genskabelse af de friere Handelsforhold, der for baade Haberler og Ohlin staar som Idealet. Man kunde fristes til at paastaa, at den sikreste Frem-

gangsmaade hertil vilde være, om de Politikere og Erhvervsfolk, som fører an i Øjeblikkets handelspolitiske Kampe, læste og grundigt tilegnede sig de to her omtalte Værker. Havde de Sandheder, der her paa klar og overbevisende Maade forkyndes, været Almeneje, kunde Verden utvivlsomt alle Interessemodsætninger til Trods være blevet forskaaet for nogle af de talløse Daarskaber, der i de sidste Aar er begaaet paa det handelspolitiske Omraade.
